

Szeged tudós kutatója

Bálint Sándor, a néprajztudomány nemzetközi tekintélyű professzora, „Szöged mindönöse” most töltötte be 75. életévét. Életművét kötetek és a tanítványok sokasága őrzi. Annak a néppel elköllezett tudományos tevékenységnek mai folytatója, melyet Dugonics András, Kálmány Lajos, Tömörkény István, Móra Ferenc, Nyilasy Sándor, Károlyi Lajos, Heller Ödön, Juhász Gyula képviselt előtte Szegeden.

(Szeged legarchaikusabb részén, Alsóvárosban született, a népi katolicizmus egyik fellegvárában. Ott, ahol ősszel magába szívhatta a frissen őrölt paprika illatát; megcsodálhatta a napsugárdíszes házak sajátos rendjét, ahol természetes egyszerűséggel használták az ő-zó nyelvjárást, ahol pásztorokat, halászsokat, földműveseket, paprikamolnárokat tudott ősei között, ahol ámuldozva járhatott a messze földön híres búcsú forgatagában. „Szögedi vagyok, a szó legteljesebb értelmében” — szokta mondani. Nem véletlenül, hiszen itt is járt iskolába, itt kapott katedrát, ennek a városnak szolgálatában töltötte éveit.)

— *Hogy mikor döbbsentem rá, hogy az én dolgom a szegedi népiélet kutatása, pontosan nem tudom. De arra gyerekkoromból is jól emlékszem, hogy kicsoda kétösszeg jellemezte az Alsóváros és a Belváros világát. Szinte két külön ország volt, ahová az alsóvárosiak csak piacozni jártak portékáikkal, meg a hivatalba, igazságot keresni. Az ottani nép fél lábbal szinte még a középkorban élt, máigál között, vízondárius szemlélettel. Ottthon, kis közösségeikben erősen kötődtek az anyagi valóshoz. Ha valaki leejtett egy darab kenyeret, lehajolt érte. Az emberi cselekedeteknek, munkáknak, tárgyakkal volt a kézzelfogható valóságnál mélyebb lényege is. A búza, a ház vagy az asszony a konkrét jelentés mellett hatalmas és nemes háttéranyagot hordozott, olyat, amit a mesékben és a nagy költeményekben érzünk. Azt hiszem, a nép kultúrájának ez a szimbolikus jellege ragadott meg elsősorban. Ehhez hozzásegítettek nagyszerű tanáraink, barátaink és például Bartóknak egy 1925-ös szegedi hangversenye is. Akkor döbbsentem rá igazán, hogy a paraszti kultúra nem elmaradottság, hanem egy hatalmas népi kincs, az élő komplex világkép megnyilatkozása.*

(Bálint Sándor elkészítette a Szegedi szótár két kötetét,

„a város népiéletének és művelődéstörténetének enciklopédiáját”, megírta a Szeged városa és a Szögedi nemzet című hatalmas munkáit, könyveket szentelt népünk ünnepeinek, kötetbe gyűjtötte Tombácz János meséit. Olyan néprajztudós, akinek munkássága magába olvasztotta a nyelvészet, az irodalomtudomány, a honismeret, a városförténet, a szülőföldkutatás, a vallástörténet eredményeit, módszereit is.)

— *Egy néprajzosnak nem árt, ha először minél többet tanul, minél többet gyűjt, minél többet él a nép között. S azután elkezdhet gondolkodni azon, mi is rejtőzködik mindezek mögött. Engem mindig az érdeklődés és a „szögedi nemzet” szeretete hajtott előre. A szegedi ember történeti vetületeiben vizsgáltam, azt az emberi tájaj szerettem volna bemutatni, annak a tájnak életét*

szerettem volna feldolgozni, amelyet ismerek, amelyet szeretek. De amikor Szegedről beszélék, nem tévedek mucsai provincionizmusba, mindig meg akartam ismeri testvéreimet, a szomszédokat; a kunokat, a dunántúliakat, a székeljekeket, a szerbeket és románokat. Biztos vagyok benne, hogy egy régió földolgozása megközelíti az általános színvonalat.

(Bálint Sándor 75. éves. Tudományos életműve a magyar néprajztudomány kiemelkedő fejezete. „Szöged mindönöse”, aki életét, munkásságát a város szolgálatába állította. Így írt róla egyik méltatója: „Egész életműve klasszikus folklorisztikai értékek, mely világnézettől függetlenül közérdeket szolgál. Miközben a múltat-múltunkat hozza közelünkbe, a jelenben népünk jobb megismerését segíti...”)

T. L.

Az augusztusi Tisztáj

Az életmű csúcseit idézi Illyés Gyulának az a három verse, mely a Tisztáj új számának élén olvasható. A közősség, „a törzs” nevében beszél Illyés, „az életet” mutatja föl most is. Horváth István, a néhány évvel ezelőtt elhunyt kiváló romániai magyar kiadatlant vers jelent meg. Az egyik, az Ozdiak című, Horváth István sikeres „írói falurajzát”, a Magyarórdi toronyaljút juttatja eszünkbe. A költők közül Osztóskán Béla, Nagy Gáspár, Kodolányi Gyula, Aczél Géza és Oravecz Imre szerepel még új műveivel. Tandori Dezsőtől ezúttal elbeszélést (A játék, mint maga az idő) olvashatunk. A prózát Bor Ambrus Klasszikus elégia című novellája képviseli még. Csoóri Sándor A költészet jelenléte címmel — Matyi Rossi bemutatása ürügyén — a fordítás gondjairól is szól. A finn költő négy versét ismerhetjük meg Csoóri Sándor átköltésében.) — Domokos Pál Péter népzene-kutatóval, néprajztudóssal készített interjút Zelei Miklós.

A Hazai tükör rovatban Sz. Lukács Imre A sárgacédulás című írását találjuk.

A XX. századi román irodalom két kiemelkedő alakját, A. E. Baconskyt és Eugen Jebeleanut Kányádi Sándor és Borsi-Kálmán Béla mutatja be a Kelet-európai Nézőben. Mind Baconsky,

mind Jebeleanu — költői életművük mellett — fordítói munkásságuk, a magyar-román irodalmi kapcsolatok terén elért eredményeik okán is jelentősek. (Baconskytól Kányádi Sándor, Jebeleanutól Zirkuli Péter fordításában olvashatunk verseket.) A Tisztáj 1978 októberi számában jelent meg Árvay Árpád cikke az erdélyi román színjátszás kezdeteiről. Enyedi Sándor most néhány újabb fontos, a román színjátszás történetére vonatkozó adalékkal egészíti ki a képet.

Király László, Eörsi István, Nagy Gáspár, Karinthy Ferenc és Balázs József könyveiről Görömböi András, Iszlai Zoltán, Téglási Imre, Tandori Dezső és Kulcsár Szabó Ernő tollából jelent meg bírálat, Szentí Tibor A tanya című könyvéről írt „rendhagyó recenziót” Mocár Gábor.

A könyvhétre jelent meg László Gyula professzor könyve Borsos Miklósról. A Tisztáj most László Gyulától A kő és az ember című írást közli, mely „beszámoló” a Borsos-könyv keletkezésének történetéről. A Művészet rovatban kapott helyet Bodri Ferenc ismertetése is László Gyula művészettörténeti tanulmányainak gyűjteményéről. Az augusztusi Tisztáj Kopasz Márta műhelybe kalauzolt bennünket. A művész-szel Horváth Dezső beszélgett.

Az utolsó valcer

Színes, amerikai zenés film. Rendezte: Martin Scorsese. Kép: Michael Chapman, Kovács László, Zsigmond Vilmos. Közreműködik a The Band-együttes.

E bécsi keringő, holdfényben úszó szecessziós paloták, rózsallatú parti séták és kocsmakeri randevűk hangulatát idéző cím — megtevészt. Az utolsó valcer egy mifelénk sem ismeretlen amerikai rockegyüttesnek — The Band — száma, méghozzá az utolsó, amit eljátszottak 1976-ban a San Francisco-i Winterlandben rendezett nyilvános búcsúestükön. Megelőzően pedig vascsorát adtak vendégeiknek, az ötéves nézőközönségnek, majd kilenc órán át muzsikáltak a rock híres-nevezetes szolistáinak, énekeseknek, gitárosoknak vendégeiként. Egy-egyval megadták a módját, ha már leteszik a lantot. Bő évtizedes együtt-lét, megosztott örömek és bánatok, meg persze sok-sok zenélés után a búcsú legyen

búcsú, feledhetetlen. Ime pár név a vendégjátékosok elsőkelő listájáról: Neil Young és Diamond, Joni Mitchell, Eric Clapton, a gitáros fenomenén, Emmylou Harris, Van Morrison, Bob Dylan.

Esemény volt tehát, olyanira, hogy az amerikai filmrendező „legújabb hullámanak” nagy tehetsége, a Taxisofoorrel Cannes-i arany-palmát nyert Martin Scorsese is fantáziát látott benne. A kilencórás koncertanyagot jó órányira szecessziáta, s közben mikrofonvégre csalogatta az együttes tagjait, szólnának pár szót életükről, munkájukról, természetesen a zenéről, a blues-ról, a country-ról, a dzsesszről, meg a hírnévről, nőkről stb. Egy-egyval mindarról, ami érdekes lehet a popzene kedvelőinek. A fiúk szoltak pár keresetlen szót, többnyire közheye- ket, amiképpen buta kérdés-re buta válasz dukál. A film ezen epizódjait érdeme- sebb elfeledni. Mindazonál- tal motoszkál a kérdés: va- jon mi másról diskurálhat-

tak volna? A zene sajátossá- gaihoz tartozik ugyanis, hogy olyan művészet, amit a leg- nehezebb átteni szavakra, vagy hat önmagában, vagy süket fülekre talál; érzelme- ket kavarr, fölráz, elringat, de hogy mivel, mikor és mi- ként teszi, végtére is el- mondhatatlan.

E sorok íróját speciál az a talány érdekli régóta, mi a titka, hogy a külsőleg ernyedt, exhibicionista fizimis- kájú, lump aranyifjak tár- sasága, mielőtt odaérkezne örvöngő híveinek rivaldájá- hoz, valahol, valamikor pa- zar számokat talál ki, hang- szerrel, tervez és szerkeszt meg: az ellentmondás szem- beszökö a koncertpódiumok látványáról feltételezhető életmód és a zene elvitatha- latlan értéke között. Mennyi a tudatosság és véletlen, az ösztönös és a kidolgozott ezekben a produkciókban? Tán fele-fele? Bár az sem kizárt, hogy a show-business minden eresztékében preci- zen megkomponált...

N. L.

SZEGEDI ÜNNEPI HETEK

VIII. Művelődéscíméleti nyári egyetem. Előadások 9 órától a Biológiai Központban.

Fábi Judit kerámikus-művész kiállítása a Juhász

Gyula Művelődési Központban augusztus 15-ig. Megtekinthető naponta 10 és 18 óra között.

XX. Szegedi Nyári Tárlat a Móra Ferenc Múzeum Horvát Mihály utcai Képtárában.

Szentirmai Zoltán szobrászművész tárlata a Köz- művelődési Palota kupolá- jában.

1978 legjobb plakátjai. Kiállítás a November 7. Művelődési Házban, au- gusztus 15-ig.

Képek a Tiszáról. Hor- váth Dezső és Gyenes Kál- mán fotókiállítása a tápi Juhász Gyula Művelődési Házban, augusztus 9-ig.

A Solar alkotócsoport fo- tókiállítása a dorozsmai Pe- tőfi Sándor Művelődési Ház- ban.

A Móra Ferenc Múzeum állandó kiállításai: Hunok, avarok, magyarok; Lucs- gyűjtemény; Épülő Szeged; Kőolaj és földgáz; Ember és környezete; Csongrád megyei parasztbútorok és -viseletek; „Vasvirágok” — a szegedi lakatos- és ko- vács mesterség 200 éve; Mő- ra-emlékszoba; A szegedi várban „Tűzön-vízen ke- resztül él Szeged” — kiállí- tás a szegedi nagy árvíz 100 éves évfordulójára.

Az örök Tisza. A Somo- gyi-könyvtár kiállítása a könyvtár olvasótermében. Megtekinthető naponta 10 és 19 óra között.

Ifj. Lele József néprajzi gyűjteménye Tápén (Vártó u. 4.), megtekinthető dél- után 2 és 6 óra között.

Táncolnak az iskolások

Improvizáció — a kisteleki táncművészekkel

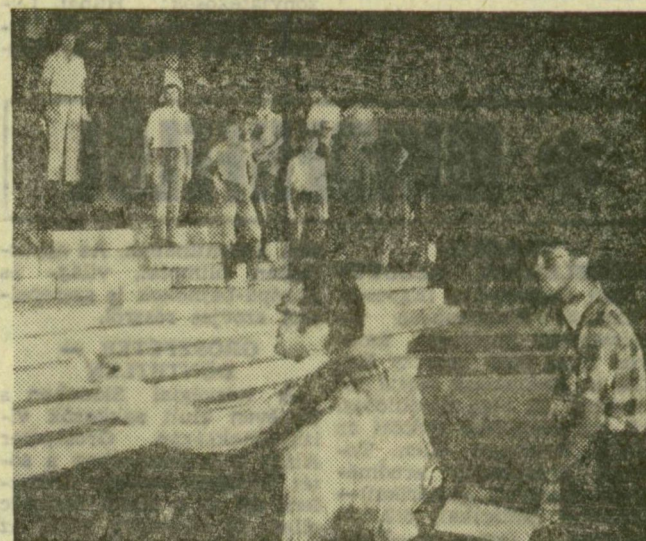
me mindenfajta mozgalom- nak, amely a néphagyomá- nyok ápolásával, élettelével kapcsolatos: aki részese, an- nak gazdagabb az élete. A mi gyerekeinknek nincs ide- jük, kedvük sem a csavar- gáshoz; bár a nagyvárosi életmód, a betontenger, amely éjjel-nappal körülve- szí őket, nyugtalanságot, ér- zékenységet okoz, nem olyan kiegyensúlyozottak, mint a vidéken élő iskolások, el le- het érni, hogy értelmesen, tartalmasan töltsék az ide- jüket. Pedagógus kell hozzá, aki ilyenféle pluszmunkáért, semmiféle kedvezményt, kü- lön elismerést nem kap. Per- sze, elég a tudat, hogy köz- használatú mértékegysége- kel fel nem mérhető értéke- ket terem, gazdag érzelm- világu, kiegyensúlyozottabb fiatalokat nevel.

A hetedik kerületi iskolá- ban 100–120 gyerek táncol. Sokszor szerepelnek, de iga- zi jutalomnak azt érzik, ha eljöhhetnek a táborba. Más- ként nem jutnak eredeti néptáncanyaghoz... (Csak zárójelben: a néptáncmozga- lom eredményeire, a nagy- városi gyerekek mozgási- sé- nyére tekintettel, a kétségtelen nevelő hatások érdeke- ben, vajon nem lehetne meg- oldani, hogy némely arra ér- demes iskola és pedagógus táboron kívül is eredeti táncanyagot taníthasson — a közkezen forgó elavult, el- hibázott, értéktelen szinpa- di koreográfiák helyett?)

A kisteleki országos úttő- ró néptáncművészek ma zárul- — a 120 iskolás hogyan más- ként is búcsúzhathatna — tánc- világu, kiegyensúlyozottabb fiatalokat nevel.

Sulyok Erzsébet

Próbálják az Antigonét

Acs S. Sándor felvétele

A szokásos tantermi-tornatermi előkészületek után és közben, elkezdődtek az Antigoné dómiszínpadí próbái is. Kedden még inkább a karban érdekelt egyetemi színado- sok és a Zenebarátok kórusának tagjai gyakorolták Fehér Miklós lépcsőzetes szinpadán, a rendező Szinetár Miklósnak és asszisztenseinek irányításával, a különböző alakzatokat (képünkön), tegnapról azonban már bekapcsolódtak a fő- szereplők, a színészek is. Az Antigoné — egyáltalán, eredeti görög tragédia — először szerepel a Játékokon: a bemutató jövő hét péntekjén, augusztus 10-én lesz (addig, e hét vé- gen, két János vitéz-előadást tartanak), s azt követően még augusztus 12-én, vasárnap, és 14-én, kedden láthatják Szophoklész tragédiájának előadását az érdeklődők.